

Otázka: Sociologie

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): jiggly

ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI:

SOCIALIZACE = Proces, v jehož průběhu si děti osvojují a poznávají kulturní normy a hodnoty. Tento proces je nejintenzivnější v prvních rocích života dítěte, ale není omezen jen na toto období. I když ne tak intenzivně, probíhá během celého života v rámci každodenního sociálního života člověka.

Dítě si neosvojuje jen jazyk, ale také specifické vidění světa, určité názory, postoje, přesvědčení a **identitu**.

Cílem socializace je zespolečenštění člověka tak, aby byl schopen vycházet s druhými lidmi, aby mohl existovat ve společnosti.

Úspěšně socializovaný člověk se v soukromí chová tak, jak by se choval na veřejnosti, tedy očekávaně a vypočitatelně.

SOCIÁLNÍ STATUS = pozice

Sociální status je hodnota postavení, které člověk zaujímá v nějakém sociálním útvaru. Toto postavení má vzhledem k jiným postavením určitou hodnotu a je svázáno s vykonáváním určité role.

Vlastnosti:

- **naše postavení / pozice na společenském žebříčku** - vyjadřuje základní postavení člověka ve společnosti
- **připsaný** - nemůžeme ho ovlivnit - rasa, pohlaví, vzhled, národnost
- **získaný** - vychází z našeho výkonu - vzdělání, zaměstnání, účast na veřejném životě

- majetek (příjem, dům, auto)

- moc

- prestiž (úcta vztahující se k sociální pozici)

dnes: **INKONZISTENCE** = (nesoudržnost) **statusu:**

např. lékaři, vědci a učitelé mají vysoké vzdělání i prestiž, ale nízký příjem i podíl na moci. Naopak pochybní podnikatelé nebo drogoví dealeri / majitelé kasin apod. mají vysoké příjmy, vliv na politické rozhodování, ale min. prestiž

projevem s. statusu je SOCIÁLNÍ ROLE:

Sociální role je soubor očekávaných chování člověka, odráží jeho postavení ve společnosti, je tím, co se od člověka v daném postavení očekává.

- požadavky a očekávání kladená na osobu s určitým statusem (např. žena může hrát roli matky, dcery, sestry, manželky, sekretářky, cvičitelky aerobiku atd.)

SOCIÁLNÍ MOBILITA = změna sociálního statusu, přesun z jedné společenské vrstvy do druhé

- **HORIZONTÁLNÍ**

status se příliš nemění (stěhuji se jinam, ale bydlím podobně; najdu si stejnou práci apod.) ⇒ územní přemístování, profesní změna bez změny sociální vrstvy

- **VERTIKÁLNÍ:**

- **vzestupná** - zvýšení kvalifikace - vyšší pozice v zaměstnání - vyšší příjem ⇒ přesun do vyšších společenských vrstev

- **sestupná** - ztráta práce, špatná investice, uvěznění ⇒ přesun do nižších společenských vrstev

PŘÍČINY MOBILITY:

- **objektivní** - jedinec nemůže ovlivnit - př.: hospodářská krize - masová nezaměstnanost
- **subjektivní** - vzdělání; spoření na důchod apod.

SOCIÁLNÍ STRATIFIKACE = rozvrstvení společnosti

Sociální stratifikace je rozvrstvení společnosti například podle věku, pohlaví, povolání, materiálního blahobytu, moci, prestiže či atraktivity.

- z lat. stratum = vrstva

- Úkolem soc. je zkoumat co tuto stratifikaci vytváří, co ji udržuje na životě

- Týká se vertikální vyšší nebo nižší, nadřízenosti X podřízenosti
- (kojenci z nižších vrstev - mají vyšší míru úmrtnosti, děti z vyšších vrstev jdou do lepších škol, ve válce slouží lidé z nižších vrstev, senioři z vyšších vrstev žijí déle)
- Zařazení do vrstev vyznačuje naši budoucnost

4 systémy sociální stratifikace:

1. OTROKÁŘSTVÍ

- otrok neměl žádná práva
- otrokář vlastnil otroka, mohl ho prodávat,...

2. KASTY

- typické pro Indii
- uzavřené čistokrevné skupiny - do ní se narodíme
- nejvyšší - DRAHMÁNI - kněží, nejnižší - NEDOTKNUTELNÍ
- sociálně uzavřené - nemůžeme měnit své soc. postavení

Askryptivní společnost - naše soc. determinování

3. STAVY

- typické pro feudální Evropu:
 - šlechta - nejvyšší
 - Duhovenstvo
 - měšťané, řemeslníci, obchodníci, svobodní rolníci
 - Poddaní

Stavy i kasty jsou vymezeny zákony.

Bylo možné přecházet z jednoho stavu do druhého a to díky:

- povýšení od panovníka - zásluhy
 - sňatek žen
 - koupě šlechtického titulu

4. TRÍDY

- v moderní společenské stratifikaci
- nejsou vymezeny zákonem ani náboženstvím
- vymezeny jsou: ekonomickými rozdíly mezi lidmi - majetek, peníze, schopnosti, dovednosti, uplatnění na trhu práce

- postavení člověka není dáno narozením, ale díky výkonu, talentu MERITOKRATICKÉ SPOLEČNOSTI (zásluha, výkonová společnost)
- naše ohodnocení ve společnosti je dáno naším výkonem
- otevřené společnosti - můžeme přestupovat, brát si příslušníky jiných tříd, ...
- nerovné - hierarchické rozvrstvení společnosti na - kasty, stavy, třídy- socioekonomické vrstvy - často tvar pyramidy
- související pojmy: rozevírání socioekonomických nůžek, sociální stát, sociální smír, snesitelná míra nerovnosti, solidarita, přerozdělování apod.
- příčina: nerovné rozdělení vzácných statků / peněz / moci / práv / příležitostí atd.

SOCIÁLNÍ ÚTVARY = skupiny lidí, které jsou vymezeny vztahy mezi nimi, v nichž lidé kolektivně organizují své institucionální činnosti

- **seskupení** - vzniká nahodile, chybí společná identita, chybí komunikace - př. lidé ve frontě, na koncertě
- **dav** - zvláštní druh prostorového seskupení; dav zkoumal systematicky Gustav Le Bon - koncipoval teorii davového chování: člověk v davu ztrácí individualitu, převažují instinktivní reakce, ztrácí se rozumová a morální kontrola

SOCIÁLNÍ SKUPINY:

- stavební prvek společnosti

- 3 a více osob, mezi nimiž jsou vzájemné vztahy a vazby
- spojuje je **vzájemná identita** (pojetí sebe sama)
- vymezení se vůči okolí („my a oni“)
- **komunikace**
- **normy** a sankce za jejich porušení
- vzájemná očekávání
- společně vykonávaná činnost
- př. rodina, školní třída, parta, fotbalový tým apod.

Druhy skupin dle různých kritérií:

- **malé** (členové se znají osobně) x **velké**
- **formální**
 - jsou osou / podstatou fungování moderní společnosti - existuje v nich systém neosobních pravidel jednání (obvykle psaných) - vztahy podřízenosti - nadřízenosti
 - jsou založeny na moci a autoritě
 - v jazykové rovině vykáni a pouze určitá konverzační témata
 - př. úřady, školy, firmy, armáda

1. neformální

- jsou založeny na emocionálně podložených vztazích a vzájemné pomoci - pravidla a cíle se utváří postupně a spontánně - komunikace založena na společných zájmech a zážitcích + tykání
- př. rodina, přátelé

2. **členské** - jsme členy skupiny ať chceme nebo ne (členy rodiny, etnika)

3. **referenční** - skupiny, které se nám líbí, ztotožňujeme se s jejich cíli, chceme se stát členy; vysoce prestižní referenční skupiny (stíhací piloti, zednáři)

4. **primární** - bezprostřední kontakt mezi členy, důležité jsou city, uspokojování potřeb, sympatie, pocit, že někam patřím; účastníme se celou osobností a ostatní nás vidí se všemi klady i zápory (rodina, komunita)

5. **sekundární** - účastníme se v nich pouze v nějaké roli (politická strana, pracovní kolektiv)

RODINA:

Rodina je skupina jedinců, mezi nimiž existují příbuzenské a citové vazby, je původní a nejdůležitější sociální skupinou, která je základním článkem sociální struktury. Rodina je ekonomickou jednotkou, spojuje jí společně užívaný majetek, a zároveň výchovnou jednotkou, rodiče jsou odpovědní za socializaci a výchovu svých dětí.

- Primární, neformální a malá sociální skupina.

KULTURA:

Kultura jsou sociálně zakotvené vzorce vnímání a jednání, které si lidé, jako členové

společnosti osvojili a které jsou pozorovatelné v jejich každodenním jednání a chování.

- slovo kultura pochází z římského slova **colere** a znamená to **pěstovat, obdělávat, zlepšovat půdu**
- souvisí to s tím, jak člověk přetvářel přírodu k potřebě svého života
- jako první použil toto slovo Cicero ve smyslu *excolere animi* = kultura ducha
- kultura provází člověka celý život, dnem i nocí
- opak přírody, všechno, co nevyrůstá samo sebou, ale je výsledkem činnosti člověka a společnosti

Kultura je složitý:

a) jev (kultura v daném okamžiku v dané podobě)

b) proces (proměnlivá, vyvíjí se)

- odráží náš vztah k přírodnímu prostředí a společenskému světu

Pojetí kultury:

a) nejširší = vše co člověk vytvořil svou tvůrčí činností (opak přírody)

b) užší = výtvoř, činnosti určité skupiny lidí (národní kultura)

c) nejužší = estetické (krásno, umění)

Znaky kultury:

1) kultura je naučená, není vrozená

2) kultura jako celek je kolektivním produktem

3) je adaptivní (schopna se přizpůsobit změnám)

4) zachovává si kontinuitu v čase (hodnoty z generace na generaci)

SOCIÁLNÍ KOMUNIKACE= Proces, v jehož rámci se sdělují či vyměňují informace, jedná se o typ sociální interakce.

Dělí se na:

- **Verbální** - tj. slovní komunikace
- **Neverbální** - tj. mimoslovní komunikaci (gesta, mimika, tón hlasu, pozice těla...)

Vývoj komunikačních systémů ovlivnil pokrok lidstva. Lze vydělit **pět epoch rozvoje komunikace:**

1. Znamení a signály
2. Mluvení
3. Psaní
4. Tisk
5. Masová komunikace

MASOVÁ KOMUNIKACE

Na rozdíl od komunikace přímé (tváří v tvář) má masová komunikace **tyto znaky:**

- Je jednosměrná, bez zpětné vazby
- Její příjemce je anonymní (nemusí být vůbec žádný)
- Skupina příjemců je různorodá

MASMÉDIA = (hromadné sdělovací prostředky) = slouží k předávání informací najednou

velkým skupinám lidí (k masové komunikaci). Patří k nim především noviny, rozhlasové a televizní vysílání, internet.

Počátek masové komunikace je spojen s příchodem novin na poč. 19. stol. a s rozšířením filmu, rozhlasu a televize počátkem 20. stol. Masmédia mají velký vliv na společnost jako celek.

Hlavní funkce masmédií bývají vykládány v kladném i záporném smyslu:

- **Orientační a informační** - jsou zdrojem informací (ale i dezinformací, určují priority o kterých se informuje)
- **Interpretační** - vykládají souvztažnosti a formují veřejné mínění (ale i manipulují veřejným míněním, nutí lidi, jak mají informace chápat).
- **Veřejná kontrola moci pomocí médií** - v totalitních systémech významný nástroj formování politických postojů lidí atd.
- **Socializační** - předávají informace dalším kulturám a pokolením (ale výběrem toho, co reprodukuje, negativně ovlivňují kulturu)
- **Zábavní** (a oddechová) - nabízejí běžnému člověku zábavu

Podle kritiků masmédia snižují vkus veřejnosti, zvyšují hladinu kriminality, přispívají k morálnímu rozkladu či potlačují tvořivost.

Ochránci masmédií zdůrazňují jejich roli při ochraně svobody projevu, odhalování korupce nebo poskytování kultury miliónům lidí.

Masmédia mají mimořádné postavení v politice. Jejich prostřednictvím prezentují politici své postoje a svou osobu.